Zbirka odločb sodne prakse

SODBA SODIŠČA (drugi senat)

z dne 20. septembra 2017*

„Predhodno odločanje – Varstvo potrošnikov – Direktiva 93/13/EGS – Nepošteni pogoji v potrošniških pogodbah – Člen 3(1) in člen 4(2) – Presoja nepoštenosti pogodbenih pogojev – Kreditna pogodba, sklenjena v tuji valuti – Tečajno tveganje, ki ga v celoti nosi potrošnik – Znatno neravnotežje v pogodbenih pravicah in obveznostih strank – Trenutek, ko je treba presojati neravnotežje – Obseg pojma določb ‚v jasnem, razumljivem jeziku' – Raven informacij, ki jih mora priskrbeti banka"

V zadevi C-186/16,

katere predmet je predlog za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 267 PDEU, ki ga je vložilo Curtea de Apel Oradea (pritožbeno sodišče v Oradei, Romunija) z odločbo z dne 3. marca 2016, ki je na Sodišče prispela 1. aprila 2016, v postopku

Ruxandra Paula Andriciuc in drugi

proti

Banca Românească SA,

SODIŠČE (drugi senat),

v sestavi M. Ilešič, predsednik senata, A. Prechal (poročevalka), sodnica, A. Rosas, sodnik, C. Toader, sodnica, in E. Jarašiūnas, sodnik,

generalni pravobranilec: N. Wahl,

sodna tajnica: L. Carrasco Marco, administratorka,

na podlagi pisnega postopka in obravnave z dne 9. februarja 2017,

ob upoštevanju stališč, ki so jih predložili:

– za Ruxandro Paulo Andriciuc in druge G. Piperea, A. Dimitriu, L. Hagiu in C. Șuhan, odvetniki,

– za Banca Românească SA R. Radu Tureac, V. Rădoi in D. Nedea, odvetniki,

– za romunsko vlado R.-H. Radu, L. Lițu, M. Chicu in E. Gane, agenti,

– za poljsko vlado B. Majczyna, agent,

– za Evropsko komisijo C. Gheorghiu, G. Goddin in D. Roussanov, agenti,

* Jezik postopka: romunščina.

po predstavitvi sklepnih predlogov generalnega pravobranilca na obravnavi 27. aprila 2017

izreka naslednjo

Sodbo

1 Predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na razlago člena 3(1) in člena 4(2) Direktive Sveta 93/13/EGS z dne 5. aprila 1993 o nedovoljenih pogojih v potrošniških pogodbah (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 15, zvezek 2, str. 288).

2 Ta predlog je bil vložen v okviru spora med Ruxandro Paulo Andriciuc in 68 drugimi osebami na eni strani ter Banca Românească SA (v nadaljevanju: banka) na drugi zaradi domnevno nepoštenih pogojev v potrošniških kreditnih pogodbah, ki med drugim določajo vračilo kreditov v isti tuji valuti, v kateri so bili odobreni.

Pravni okvir

Pravo Unije

3 Člen 1 Direktive 93/13 določa:

„1. Namen te direktive je približati zakone in druge predpise držav članic o nedovoljenih [nepoštenih] pogojih v pogodbah, sklenjenih med prodajalcem ali ponudnikom in potrošnikom.

2. Določbe te direktive ne veljajo za pogodbene pogoje, ki temeljijo na obveznih zakonih ali predpisih in določbah ali načelih mednarodnih konvencij, katerih pogodbenice so države članice ali Skupnost, zlasti na področju prometa.“

4 Člen 3(1) te direktive določa:

„1. Pogodbeni pogoj, o katerem se stranki nista dogovorili posamično, velja za nedovoljenega [nepoštenega], če v nasprotju z zahtevo dobre vere v škodo potrošnika povzroči znatno neravnotežje v pogodbenih pravicah in obveznostih strank.“

5 Člen 4 navedene direktive določa:

„1. Brez poseganja v člen 7 je treba nedovoljenost [nepoštenost] pogodbenega pogoja oceniti ob upoštevanju narave blaga ali storitev, za katero je bila sklenjena pogodba, in s sklicevanjem na vse okoliščine, ki so obstajale v času sklepanja pogodbe ter na vse druge pogoje te pogodbe ali druge pogodbe, od katere je pogoj odvisen.

2. Ocena nedovoljenosti [nepoštenosti] pogojev ne sme biti povezana niti z opredelitvijo glavnega predmeta pogodbe niti z ustreznostjo med ceno in plačilom za izmenjane storitve ali blago, če so pogoji v jasnem, razumljivem jeziku.“

6 Člen 5 te direktive določa:

„Pri pogodbah, v katerih so vsi ali nekateri pogodbeni pogoji, ki so ponujeni potrošniku, pisni, morajo biti ti pogoji vedno sestavljeni v jasnem, razumljivem jeziku. […]“

Romunsko pravo

7 Člen 1578 Cod Civil (civilni zakonik) je v različici, ki se je uporabljala ob sklenitvi pogodb iz postopka v glavni stvari, določal:

„Kreditna obveznost je vedno omejena na isti številčni znesek, naveden v pogodbi.

Če se cena valut zviša ali zniža pred plačilnim rokom, mora dolžnik vrniti izposojeni znesek, in sicer samo v tekoči valuti, veljavni ob plačilu.“

Spor o glavni stvari in vprašanja za predhodno odločanje

8 Iz predložitvene odločbe izhaja, da so v letih 2007 in 2008 tožeče stranke iz postopka v glavni stvari, ki so v tem obdobju svoje dohodke prejemale v romunskih lejih (RON), z banko sklenile kreditne pogodbe v švicarskih frankih (CHF) za pridobitev nepremičnin, za refinanciranje drugih kreditov ali za zadovoljevanje osebnih potreb.

9 V skladu s členom 1(2) vsake od teh pogodb so morale tožeče stranke iz postopka v glavni stvari mesečne obroke kredita vrniti v isti valuti, v kateri so bili krediti odobreni, in sicer v švicarskih frankih, posledica česar je bila, da so nosile celotno valutno tveganje, ki je povzročilo povišanje zneska mesečnih obrokov v primeru zmanjšanja menjalnega tečaja romunskega leja v razmerju do švicarskega franka. Poleg tega sta bila v členu 9(1) in členu 10(3), točka 9, teh pogodb dva pogoja, ki sta po zapadlosti mesečnih obrokov ali ob neizpolnjevanju obveznosti iz navedenih pogodb s strani kreditojemalca banki omogočala, da bremeni račun kreditojemalca in po potrebi pretvori gotovino, ki je na voljo na njegovem računu, v valuto iz pogodbe po menjalnem tečaju, ki ga banka uporablja na dan navedene operacije. Na podlagi teh pogojev je bila kakršna koli razlika pri menjalnem tečaju izključno v breme kreditojemalca.

10 Po navedbah tožečih strank iz postopka v glavni stvari je banka lahko predvidela gibanje in nihanja menjalnega tečaja švicarskega franka. V zvezi s tem naj bi bilo valutno tveganje nepopolno prikazano, saj naj v nasprotju z drugimi tujimi valutami, ki se uporabljajo kot referenčna valuta za posojila, banka ne bi pojasnila, da je ta valuta znatno nihala glede na romunski lej.

11 Splošneje, predstavitev je bila opravljena pristransko, tako da so bile poudarjene koristi te vrste proizvoda in uporabljene valute, pri tem pa niso bila prikazana morebitna tveganja in verjetnost njihove uresničitve. V tem okviru tožeče stranke iz postopka v glavni stvari trdijo, da ker jih banka ni jasno obvestila o teh nihanjih, je ravnala v nasprotju z obveznostmi obveščanja, opozarjanja in svetovanja ter v nasprotju z dolžnostjo, da pogodbene pogoje sestavi v jasnem in razumljivem jeziku, zato da lahko vsak kreditojemalec oceni obseg obveznosti iz pogodbe, ki jo je sklenil.

12 Ker so tožeče stranke iz postopka v glavni stvari menile, da sta pogoja, ki sta določala vračilo kredita v švicarskih frankih, ker je bilo z njima kreditno tveganje naloženo kreditojemalcem, pomenila nepoštena pogoja, so pri Tribunalul Bihor (sodišče v Bihorju, Romunija) vložile tožbo za razglasitev ničnosti teh pogojev in določitev – s strani banke – novega amortizacijskega načrta, ki bi določal pretvorbo posojil v romunske leje po menjalnem tečaju, ki se je uporabljal ob sklenitvi kreditnih pogodb iz postopka v glavni stvari.

13 Tribunalul Bihor (sodišče v Bihorju) je s sodbo z dne 30. aprila 2015 tožbo zavrnilo. To sodišče je menilo, da čeprav pogoj, ki je določal vračilo kreditov v isti valuti, v kateri je bila sklenjena kreditna pogodba, ni bil dogovorjen s kreditojemalci, ni bil nepošten.

14 Tožeče stranke iz postopka v glavni stvari so zoper navedeno sodbo vložile pritožbo pri predložitvenem sodišču. Trdijo, da je do znatnega neravnotežja v pravicah in obveznostih strank prišlo zaradi znižanja vrednosti romunskega leja v primerjavi s švicarskim frankom, do katerega je prišlo po sklenitvi pogodb, in da Sodišče v sodbah v zvezi z razlago člena 3(1) Direktive 93/13, ki se nanaša na pojem „znatno neravnotežje“, ni nikoli odločalo o takšnem vprašanju.

15 Predložitveno sodišče navaja, da se je v obravnavanem primeru po odobritvi posojil iz postopka v glavni stvari tečaj švicarskega franka znatno povišal in da so tožeče stranke iz postopka v glavni stvari utrpele učinke takšnega povišanja. Po mnenju tega sodišča je namreč treba ugotoviti, ali bi morala v okviru obveznosti obveščanja, ki jo ima banka ob sklepanju kreditnih pogodb, ta banka stranke obvestiti glede morebitnega prihodnjega povišanja ali znižanja tečaja švicarskega franka ter ali bi moral tudi pogoj iz postopka v glavni stvari, da bi se zanj lahko štelo, da je bil sestavljen v jasnem in razumljivem jeziku v smislu člena 4(2) Direktive 93/13, določati vse posledice, ki bi lahko vplivale na ceno, ki jo je plačal kreditojemalec, kot je valutno tveganje, ki ga lahko povzroči.

16 Predložitveno sodišče torej meni, da se zahteva jasnost v zvezi z razlago člena 4(2) Direktive 93/13, ki določa izjemo od mehanizma vsebinskega nadzora nad nepoštenimi pogoji, kot je določen v okviru sistema varstva potrošnikov, ki ga vzpostavlja ta direktiva.

17 V teh okoliščinah je Curtea de Apel Oradea (pritožbeno sodišče v Oradei, Romunija) prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo ta vprašanja:

„1. Ali je treba člen 3(1) Direktive 93/13 razlagati tako, da je treba znatno neravnotežje med pravicami in obveznostmi strank, izhajajoče iz pogodbe, presojati izključno glede na trenutek sklenitve pogodbe ali pa to zajema tudi primer, kadar obveznost med periodičnim ali neprekinjenim izvajanjem pogodbe zaradi velikih sprememb menjalnega tečaja postane prevelika glede na obveznost, določeno ob sklenitvi pogodbe?

2. Ali je treba za jasen in razumljiv pogodbeni pogoj v smislu člena 4(2) Direktive 93/13 šteti pogodbeni pogoj, ki določa samo razloge, na podlagi katerih je bil zgoraj navedeni pogoj določen v navedeni pogodbi, in njegov mehanizem delovanja, ali pa mora ta pogodbeni pogoj določati tudi vse svoje morebitne posledice, zaradi katerih se lahko spremeni cena, ki jo plača potrošnik, na primer tveganje, povezano z menjalnim tečajem, in ali je mogoče glede na Direktivo 93/13 trditi, da se obveznost seznanitve stranke, ki jo ima banka ob podelitvi kredita, nanaša izključno na kreditne pogoje, to je na obresti, premije in zavarovanja, naložene kreditojemalcu, pri čemer v to obveznost ni mogoče vključiti morebitnega zvišanja ali znižanja vrednosti valute?

3. Ali je treba člen 4(2) Direktive 93/13 razlagati tako, da izraza ‚glavni predmet pogodbe‘ ter ‚ustreznost med ceno in plačilom za izmenjane storitve ali blago‘ zajemata pogoj, ki je določen v kreditni pogodbi, sklenjeni med prodajalcem ali ponudnikom in potrošnikom v tuji valuti, in v zvezi s katerim ni bil sklenjen posamični dogovor, na podlagi katerega je treba kredit vrniti v isti valuti?“

Vprašanja za predhodno odločanje

Dopustnost vprašanj za predhodno odločanje

18 Banka izpodbija dopustnost vprašanj za predhodno odločanje. Predložitveno sodišče naj namreč ne bi potrebovalo razlage določb Direktive 93/13 za odločanje o sporu o glavni stvari, vsekakor pa naj bi na tem področju že obstajala sodna praksa, tako da je razlaga pravil zadevnega prava zdaj jasna. Poleg tega naj bi bila vprašanja oblikovana tako, da so namenjena iskanju individualne rešitve za konkretno rešitev postopka v glavni stvari.

19 V zvezi s tem je treba najprej opozoriti, da je v skladu z ustaljeno sodno prakso Sodišča v okviru postopka, določenega v členu 267 PDEU, ki temelji na jasni ločitvi nalog med nacionalnimi sodišči in Sodiščem, zgolj nacionalno sodišče pristojno za ugotavljanje in presojo dejanskega stanja spora o glavni stvari ter za razlago in uporabo nacionalnega prava. Le nacionalno sodišče, ki odloča o sporu in mora prevzeti odgovornost za sodno odločitev, ob upoštevanju posebnosti zadeve presoja tako nujnost kot tudi ustreznost vprašanj, ki jih predloži Sodišču. Zato je Sodišče, kadar se predložena vprašanja nanašajo na razlago prava Unije, načeloma dolžno odločiti (sodba z dne 26. januarja 2017, Banco Primus, C-421/14, EU:C:2017:60, točka 29 in navedena sodna praksa).

20 V okviru instrumenta za sodelovanje med Sodiščem in nacionalnimi sodišči, ki ga pomeni postopek, določen v členu 267 PDEU, se namreč za vprašanja, ki se nanašajo na pravo Unije, domneva, da so upoštevna. Sodišče lahko zavrne odločanje o vprašanju za predhodno odločanje, ki ga zastavi nacionalno sodišče, v smislu člena 267 PDEU, le če niso spoštovane zahteve v zvezi z vsebino predloga za sprejetje predhodne odločbe iz člena 94 Poslovnika, ali če je očitno, da razlaga ali presoja veljavnosti pravila Unije, ki jo zahteva nacionalno sodišče, nima zveze z dejanskim stanjem ali predmetom spora o glavni stvari, ali če gre za hipotetičen primer (sodba z dne 28. marca 2017, Rosneft, C-72/15, EU:C:2017:236, točka 50 in navedena sodna praksa).

21 V obravnavanem primeru je treba po eni strani opozoriti, da nacionalna sodišča lahko kljub obstoju sodne prakse Sodišča, ki rešuje zadevno pravno vprašanje, povsem svobodno zadevo predložijo Sodišču, če menijo, da je to koristno, ne da bi okoliščina, da so bile določbe, za razlago katerih je zaprošeno, že bile razložene, Sodišče ovirala pri tem, da znova odloči (sodba z dne 17. julija 2014, Torresi, C-58/13, in C-59/13, EU:C:2014:2088, točka 32 in navedena sodna praksa).

22 Po drugi strani prav tako velja, da čeprav je le predložitveno sodišče pristojno, da glede na okoliščine obravnavanega primera opredeli domnevno nepoštene pogoje, je Sodišče še vedno pristojno, da iz določb Direktive 93/13, v obravnavanem primeru iz določb njenega člena 3(1) in člena 4(2), izlušči merila, ki jih nacionalno sodišče lahko ali mora uporabiti pri presoji pogodbenih pogojev (glej v tem smislu sodbi z dne 21. marca 2013, RWE Vertrieb, C-92/11, EU:C:2013:180, točka 48, in z dne 23. aprila 2015, Van Hove, C-96/14, EU:C:2015:262, točka 28).

23 Zato je ta predlog za sprejetje predhodne odločbe dopusten.

Tretje vprašanje

24 Predložitveno sodišče s tretjim vprašanjem, na katero je treba odgovoriti najprej, sprašuje, ali je treba člen 4(2) Direktive 93/13 EGS razlagati tako, da izraza ‚glavni predmet pogodbe' ali ‚ustreznost med ceno in plačilom za izmenjane storitve ali blago' v smislu navedene določbe zajemata pogoj, ki je vsebovan v kreditni pogodbi, sklenjeni med prodajalcem ali ponudnikom in potrošnikom v tuji valuti, in v zvezi s katerim ni bil sklenjen posamični dogovor, kot je ta v postopku v glavni stvari, da je treba kredit vrniti v isti valuti.

25 Najprej je treba opozoriti, da v zvezi s tem okoliščina, da je nacionalno sodišče predlog za sprejetje predhodne odločbe formalno oblikovalo tako, da se je sklicevalo na nekatere določbe prava Unije, ni ovira za to, da Sodišče nacionalnemu sodišču ne bi predložilo vseh elementov razlage, ki bi lahko bili koristni pri sojenju o zadevi, o kateri odloča, ne glede na to, ali jih je nacionalno sodišče v vprašanjih navedlo (sodbi z dne 10. septembra 2014, Kušionová, C-34/13, EU:C:2014:2189, točka 71, in z dne 15. februarja 2017, W in V, C-499/15, EU:C:2017:118, točka 45).

26 V obravnavanem primeru sta romunska vlada in banka v svojih pisnih stališčih navedli možnost, da je pogoj iz postopka v glavni stvari le izraz načela monetarnega nominalizma, ki je določen v členu 1578 romunskega civilnega zakonika, tako da v skladu s členom 1(2) Direktive 93/13 navedeni pogoj ne spada na področje uporabe te direktive.

27 Glede tega je treba poudariti, da člen 1(2) Direktive 93/13 določa izključitev iz področja uporabe te direktive, ki se nanaša na pogoje, ki temeljijo na obveznih določbah iz zakonov in drugih predpisov (sodba z dne 10. septembra 2014, Kušionová, C-34/13, EU:C:2014:2189, točka 76, in v tem smislu sodba z dne 21. marca 2013, RWE Vertrieb, C-92/11, EU:C:2013:180, točka 25).

28 Sodišče je že presodilo, da ta izključitev zahteva izpolnitev dveh pogojev. Prvič, pogodbena določba mora temeljiti na določbi iz zakona ali drugega predpisa in, drugič, ta določba mora biti obvezna (sodba z dne 10. septembra 2014, Kušionová, C-34/13, EU:C:2014:2189, točka 78).

29 Nacionalno sodišče mora torej, da bi ugotovilo, ali je pogodbeni pogoj izključen s področja uporabe Direktive 93/13, preveriti, ali ta pogoj temelji na določbah nacionalnega prava, ki med pogodbenima strankama veljajo ne glede na njuno izbiro, ali na tistih, ki so dopolnilne, torej če se stranki v zvezi s tem nista dogovorili drugače (glej v tem smislu sodbi z dne 21. marca 2013, RWE Vertrieb, C-92/11, EU:C:2013:180, točka 26, in z dne 10. septembra 2014, Kušionová, C-34/13, EU:C:2014:2189, točka 79).

30 V obravnavanem primeru, kot je v točki 59 sklepnih predlogov poudaril generalni pravobranilec, mora predložitveno sodišče ob upoštevanju narave, splošne sistematike in določb zadevnih posojilnih pogodb ter njihovih pravnih in dejanskih okoliščin presoditi, ali pogoj iz postopka v glavni stvari, da je treba kredit vrniti v valuti, v kateri je bil dodeljen, temelji na zavezujočih določbah nacionalnega prava v smislu člena 1(2) Direktive 93/13.

31 Pri izvajanju navedenih potrebnih preverjanj mora nacionalno sodišče upoštevati, da je treba zlasti ob upoštevanju cilja navedene direktive, to je varstva potrošnikov pred nepoštenimi pogoji, vnesenimi v pogodbe, ki so jih zadnjenavedeni sklenili s prodajalci ali ponudniki, izjemo, uvedeno s členom 1(2) te direktive, razlagati ozko (glej v tem smislu sodbo z dne 10. septembra 2014, Kušionová, C-34/13, EU:C:2014:2189, točka 77).

32 Če bi predložitveno sodišče ugotovilo, da pogoja iz postopka v glavni stvari navedena izjema ne pokriva, bi moralo torej preučiti, ali ta pogoj spada na področje uporabe pojma „glavni predmet pogodbe“ ali pojma „ustreznost med ceno in plačilom na eni strani ter izmenjanimi storitvami ali blagom na drugi strani“ v smislu člena 4(2) Direktive 93/13.

33 Čeprav je res, da je ta preučitev – kot je bilo poudarjeno v točki 22 te sodbe – naloga zgolj predložitvenega sodišča, pa mora Sodišče iz navedene določbe kljub temu razbrati merila, ki jih je treba uporabiti med to preučitvijo.

34 Sodišče je v zvezi s tem presodilo, da člen 4(2) Direktive 93/13 določa izjemo od mehanizma vsebinskega nadzora nad nepoštenimi pogoji, kot je določen v okviru sistema varstva potrošnikov, ki ga vzpostavlja ta direktiva, ter da ga je zato treba razlagati ozko (glej v tem smislu sodbi z dne 30. aprila 2014, Kásler in Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, točka 42, in z dne 23. aprila 2015, Van Hove, C-96/14, EU:C:2015:262, točka 31). Poleg tega je treba izraza „glavni predmet pogodbe“ in „ustreznost med ceno in plačilom na eni strani ter izmenjanimi storitvami ali blagom na drugi strani“ iz člena 4(2) Direktive 93/13 v vsej Evropski uniji običajno razlagati avtonomno in enotno, in sicer ob upoštevanju konteksta te določbe in cilja zadevne ureditve (sodba z dne 26. februarja 2015, Matei, C-143/13, EU:C:2015:127, točka 50).

35 Kar zadeva kategorijo pogodbenih pogojev, ki ustrezajo pojmu „glavni predmet pogodbe“ v smislu člena 4(2) Direktive 93/13, je Sodišče razsodilo, da je treba te pogoje razumeti kot pogoje, ki določajo bistvene dajatve iz te pogodbe in ki ji kot taki dajejo bistvene značilnosti (sodbi z dne 3. junija 2010, Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid, C-484/08, EU:C:2010:309, točka 34, in z dne 23. aprila 2015, Van Hove, C-96/14, EU:C:2015:262, točka 33).

36 Pogoji, ki so v primerjavi s pogoji, ki določajo bistvo pogodbenega razmerja, pomožni, pa ne morejo biti zajeti s pojmom „glavni predmet pogodbe“ v smislu te določbe (sodbi z dne 30. aprila 2014, Kásler in Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, točka 50, in z dne 23. aprila 2015, Van Hove, C-96/14, EU:C:2015:262, točka 33).

37 V obravnavani zadevi različni podatki iz spisa, ki so na voljo Sodišču, kažejo na to, da pogoj – kakršen je ta iz postopka v glavni stvari, ki je določen v kreditni pogodbi, sklenjeni med prodajalcem ali ponudnikom in potrošnikom v tuji valuti, in v zvezi s katerim ni bil sklenjen posamični dogovor – na podlagi katerega bo treba kredit vrniti v isti valuti, spada na področje uporabe pojma „glavni predmet pogodbe“ v smislu člena 4(2) Direktive 93/13.

38 V zvezi s tem je treba poudariti, da se kreditodajalec s kreditno pogodbo zaveže predvsem, da bo kreditojemalcu zagotovil določen znesek denarja, pri čemer pa se zadnjenavedeni zaveže predvsem, da bo ta znesek povrnil – praviloma skupaj z obrestmi – v določenih rokih. Glavne storitve takšne pogodbe se tako nanašajo na znesek denarja, ki ga je treba opredeliti v dogovorjeni valuti plačila in vračila. Zato, kot je v točki 46 in naslednjih sklepnih predlogov poudaril generalni pravobranilec, se to, da je treba kredit vrniti v določeni valuti, načeloma ne nanaša na pomožni način plačila, temveč na samo naravo obveznosti dolžnika, in torej pomeni bistveni element posojilne pogodbe.

39 Res je, da je Sodišče v točki 59 sodbe z dne 30. aprila 2014, Kásler in Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282), razsodilo, da izraz „glavni predmet pogodbe“ zajema pogoj iz pogodbe med prodajalcem ali ponudnikom in potrošnikom o posojilu v tuji valuti, ki ni bil posamično dogovorjen in na podlagi katerega se prodajni menjalni tečaj te valute uporabi za izračun odplačil dolga, zgolj če se ugotovi, kar mora preveriti nacionalno sodišče, da navedeni pogoj določa bistveno dajatev te pogodbe, ki kot taka pogodbo opredeljuje.

40 Vendar kot je poleg tega opozorilo predložitveno sodišče, medtem ko je bilo treba v zadevi, v kateri je bila izdana sodba z dne 30. aprila 2014, Kásler in Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282), posojila, čeprav so bila sklenjena v tuji valuti, povrniti v nacionalni valuti na podlagi prodajnega menjalnega tečaja tuje valute te banke, pa je treba v zadevi v postopku v glavni stvari posojila vrniti v isti tuji valuti, v kateri so bila odobrena. Vendar kot je v točki 51 sklepnih predlogov navedel generalni pravobranilec, kreditne pogodbe, indeksirane v tujih valutah, ni mogoče enačiti s kreditnimi pogodbami v tujih valutah, kakršne so te v postopku v glavni stvari.

41 Ob upoštevanju vseh teh ugotovitev je treba na tretje vprašanje odgovoriti, da je treba člen 4(2) Direktive 93/13 razlagati tako, da pojem „glavni predmet pogodbe“ v smislu te določbe zajema pogodbeni pogoj, kakršen je ta v postopku v glavni stvari, vsebovan v pogodbi o posojilu, izraženem v tuji valuti, ki ni bil posamično dogovorjen in na podlagi katerega je treba posojilo vrniti v isti tuji valuti, v kateri je bilo sklenjeno, če ta pogoj določa bistveno storitev, ki to pogodbo opredeljuje. Zato če je ta pogoj napisan v jasnem in razumljivem jeziku, ni mogoče šteti, da je nepošten.

Drugo vprašanje

42 Predložitveno sodišče z drugim vprašanjem sprašuje, ali je treba člen 4(2) Direktive 93/13 razlagati tako, da zahteva, da mora biti pogodbeni pogoj sestavljen v jasnem in razumljivem jeziku, pomeni, da mora pogoj kreditne pogodbe, na podlagi katerega je treba kredit vrniti v isti tuji valuti, v kateri je bil sklenjen, določati samo razloge za njegovo vključitev v pogodbo in način njegovega izvajanja ali pa morajo biti v njem navedeni tudi vsi njegovi morebitni vplivi na ceno, ki jo plača potrošnik, kot je tveganje, povezano z menjalnim tečajem, in ali se glede na navedeno direktivo obveznost seznanitve kreditojemalca, ki jo ima banka ob odobritvi kredita, nanaša izključno na kreditne pogoje, to je na obresti, provizije in zavarovanja, naložene kreditojemalcu, pri čemer v to obveznost ni mogoče vključiti morebitnega zvišanja ali znižanja tečaja tuje valute.

43 Najprej je treba spomniti, da je Sodišče že razsodilo, da se zahteva po jasnosti in razumljivosti uporabi, tudi če pogoj spada na področje uporabe pojma „glavni predmet pogodbe“ ali pojma „ustreznost med ceno in plačilom na eni strani ter izmenjanimi storitvami ali blagom na drugi strani“ v smislu člena 4(2) Direktive 93/13 (glej v tem smislu sodbo z dne 30. aprila 2014, Kásler in Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, točka 68). Pogoji iz te določbe se namreč oceni svoje nepoštenosti izognejo le, če pristojno nacionalno sodišče po posamičnem preizkusu vsakega meni, da jih je prodajalec ali ponudnik sestavil v jasnem, razumljivem jeziku (sodba z dne 3. junija 2010, Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid, C-484/08, EU:C:2010:309, točka 32).

44 Glede zahteve po transparentnosti pogodbenih pogojev, kot izhaja iz člena 4(2) Direktive 93/13, je Sodišče poudarilo, da te zahteve, ki je navedena tudi v členu 5 te direktive, ni mogoče zožiti zgolj na njeno formalno in slovnično razumljivost, temveč da, nasprotno, sistem varstva, uveden z navedeno direktivo, temelji na ugotovitvi, da je potrošnik v razmerju do trgovca ali ponudnika v podrejenem položaju, med drugim tudi kar zadeva raven obveščenosti, zato je treba to zahtevo po jasnem in razumljivem oblikovanju pogodbenih pogojev in torej po preglednosti, ki je določena v tej direktivi, razlagati široko (glej v tem smislu sodbi z dne 30. aprila 2014, Kásler in Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, točki 71 in 72, in z dne 9. julija 2015, Bucura, C-348/14, neobjavljena, EU:C:2015:447, točka 52).

45 Zato zahteva, da mora biti pogodbeni pogoj sestavljen v jasnem in razumljivem jeziku, pomeni, da sta v pogodbi tudi pregledno pojasnjena konkretno delovanje mehanizma, v katerega spada zadevni pogoj, ter če je to primerno, povezava med tem mehanizmom in mehanizmom, določenim z drugimi pogoji, tako da lahko ta potrošnik na podlagi natančnih in razumljivih meril presodi, kakšne so ekonomske posledice, ki iz tega izhajajo zanj (sodbi z dne 30. aprila 2014, Kásler in Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, točka 75, in z dne 23. aprila 2015, Van Hove, C-96/14, EU:C:2015:262, točka 50).

46 To vprašanje mora preučiti predložitveno sodišče in pri tem upoštevati vse upoštevne dejanske okoliščine, ki vključujejo oglase in informacije, ki jih je posojilodajalec predložil v okviru pogajanj za posojilno pogodbo (glej v tem smislu sodbo z dne 26. februarja 2015, Matei, C-143/13, EU:C:2015:127, točka 75).

47 Natančneje, nacionalno sodišče mora ob upoštevanju vseh okoliščin, ki so obstajale v času sklenitve pogodbe, preučiti, ali je bil potrošnik v tej zadevi obveščen o vseh elementih, ki bi lahko vplivali na obseg njegove obveznosti in na podlagi katerih lahko presodi predvsem skupne stroške svojega kredita. Pri tej presoji ima na eni strani pomembno vlogo vprašanje, ali so določbe v jasnem in razumljivem jeziku, tako da običajno obveščen in razumno pozoren potrošnik lahko presodi tak strošek, in na drugi strani okoliščina, povezana z nenavedbo zadevnih informacij v pogodbi o kreditu, ki so glede na naravo blaga in storitev, ki so predmet pogodbe, bistvene (glej v tem smislu sodbo z dne 9. julija 2015, Bucura, C-348/14, neobjavljena, EU:C:2015:447, točka 66).

48 Poleg tega iz ustaljene sodne prakse Sodišča izhaja, da je za potrošnika bistveno, da je pred sklenitvijo pogodbe seznanjen s pogodbenimi pogoji in posledicami navedene sklenitve. Potrošnik se namreč zlasti na podlagi teh informacij odloči, ali se želi zavezati s pogoji, ki jih je predhodno sestavil prodajalec oziroma ponudnik (sodbi z dne 21. marca 2013, RWE Vertrieb, C-92/11, EU:C:2013:180, točka 44, in z dne 21. decembra 2016, Gutiérrez Naranjo in drugi, C-154/15, C-307/15 in C-308/15, EU:C:2016:980, točka 50).

49 V obravnavanem primeru je treba, kar zadeva posojila v valutah, kakršne so te v postopku v glavni stvari, poudariti, kot je opozoril Evropski odbor za sistemska tveganja v priporočilu CERS/2011/1 z dne 21. septembra 2011, ki se nanaša na posojila v valutah (UL 2011, C 342, str. 1), da morajo finančne ustanove posojilojemalcem posredovati informacije, ki morajo zadostovati za sprejetje poučenih in preudarnih odločitev ter bi morale vsebovati vsaj to, kako bi na obroke za odplačilo

posojila vplivala zelo velika depreciacija zakonitega plačilnega sredstva države članice, kjer ima posojilojemalec stalno prebivališče, in povečanje tujih obrestnih mer (Priporočilo A – zavedanje posojilojemalcev o tveganjih, točka 1).

50 Kot je poudaril generalni pravobranilec v točkah 66 in 67 sklepnih predlogov, prvič, mora biti posojilojemalec jasno obveščen o tem, da s podpisom posojilne pogodbe, izražene v tuji valuti, prevzema tečajno tveganje, ki ga bo ob devalvaciji valute, v kateri prejema dohodke, morda težko nosil. Drugič, prodajalec ali ponudnik, v obravnavanem primeru banka, mora navesti mogoče spremembe menjalnih tečajev in tveganja v zvezi s sklenitvijo posojila v tuji valuti, predvsem če potrošnik, ki je posojilojemalec, svojih dohodkov ne prejema v tej valuti. Nacionalno sodišče mora torej preveriti, ali je prodajalec ali ponudnik zadevnim potrošnikom posredoval vse upoštevne informacije, ki morajo tem omogočati oceno ekonomskih vplivov pogoja, kot v postopku v glavni stvari, na njihove finančne obveznosti.

51 Glede na navedeno je treba na drugo vprašanje odgovoriti, da je treba člen 4(2) Direktive 93/13 razlagati tako, da se z zahtevo, da mora biti pogodbeni pogoj določen v jasnem in razumljivem jeziku, predpostavlja, da morajo pri kreditnih pogodbah finančne ustanove posojilojemalcem posredovati informacije, ki morajo zadostovati za sprejetje poučenih in preudarnih odločitev. Ta zahteva pomeni, da potrošnik pogoj, na podlagi katerega je treba posojilo vrniti v isti tuji valuti, v kateri je bilo sklenjeno, razume tako formalno in slovnično kot tudi glede njegovega dejanskega obsega, tako da je povprečni potrošnik, ki je normalno obveščen, razumno pozoren in preudaren, lahko ne le seznanjen z možnostjo zvišanja ali znižanja vrednosti tuje valute, v kateri je bilo sklenjeno posojilo, temveč tudi zmožen oceniti potencialno znatne ekonomske posledice takega pogoja za njegove finančne obveznosti. V zvezi s tem mora potrebna preverjanja opraviti nacionalno sodišče.

Prvo vprašanje

52 S prvim vprašanjem, na katero je treba odgovoriti nazadnje, predložitveno sodišče v bistvu sprašuje, ali je treba znatno neravnotežje, ki ga nepošten pogoj povzroči med pogodbenimi pravicami in obveznostmi strank, v smislu člena 3(1) Direktive 93/13 preučiti zgolj ob sklenitvi te pogodbe.

53 Sodišče je v zvezi s tem že ugotovilo, da mora nacionalno sodišče za presojo, ali je treba pogodbeni pogoj šteti za nepošten, upoštevati – kot je navedeno v členu 4 Direktive 93/13 – naravo blaga ali storitev, za katere je bila sklenjena pogodba, in se „ob sklenitvi pogodbe“ sklicevati na vse okoliščine, ki so obstajale v času sklepanja pogodbe (glej v tem smislu sodbo z dne 9. julija 2015, Bucura, C-348/14, neobjavljena, EU:C:2015:447, točka 48 in navedena sodna praksa).

54 Iz tega sledi, kot je v točkah 78, 80 in 82 sklepnih predlogov navedel generalni pravobranilec, da je treba presojo nepoštenosti pogodbenega pogoja opraviti glede na trenutek, ko je bila zadevna pogodba sklenjena, pri čemer je treba upoštevati vse okoliščine, ki bi jih prodajalec ali ponudnik lahko poznal ob sklenitvi pogodbe in ki bi lahko vplivale na poznejše izvajanje navedene pogodbe, ker pogodbeni pogoj lahko pomeni neravnotežje med strankami, ki se pokaže šele med izvajanjem pogodbe.

55 V obravnavanem primeru iz predložitvene odločbe izhaja, da pogoj iz postopka v glavni stvari, ki je določen v pogodbi o posojilu, izraženem v tuji valuti, določa, da je treba mesečne obroke za vračilo posojila plačati v tej isti valuti. Takšen pogoj tako ob devalvaciji nacionalne valute v primerjavi s to valuto breme tečajnega tveganja nalaga potrošniku.

56 V zvezi s tem mora predložitveno sodišče ob upoštevanju vseh okoliščin zadeve v glavni stvari ter zlasti ob upoštevanju strokovnega znanja in izkušenj prodajalca ali ponudnika, v obravnavanem primeru banke, presoditi, kar zadeva mogoče spremembe menjalnih tečajev in tveganja v zvezi s sklenitvijo posojila v tuji valuti, najprej, možnost nespoštovanja zahteve dobre vere in, nato, obstoj morebitnega znatnega neravnotežja v smislu člena 3(1) Direktive 93/13.

57 Za ugotovitev, ali pogoj, kakršen je ta v postopku v glavni stvari, ki kljub zahtevi dobre vere v škodo potrošnika povzroči znatno neravnotežje v pogodbenih pravicah in obveznostih strank, mora namreč nacionalno sodišče preveriti, ali bi lahko prodajalec ali ponudnik, če s potrošnikom lojalno in pravično posluje, razumno pričakoval, da bi potrošnik tak pogoj sprejel v okviru posamičnih pogajanj (glej v tem smislu sodbo z dne 14. marca 2013, Aziz, C-415/11, EU:C:2013:164, točki 68 in 69).

58 Glede na navedeno je treba na prvo vprašanje odgovoriti, da je treba člen 3(1) Direktive 93/13 razlagati tako, da je treba presojo nepoštenosti pogodbenega pogoja opraviti glede na trenutek, ko je bila zadevna pogodba sklenjena, pri čemer je treba upoštevati vse okoliščine, ki bi jih prodajalec ali ponudnik lahko poznal v navedenem trenutku in ki bi lahko vplivale na poznejše izvajanje navedene pogodbe. Predložitveno sodišče mora ob upoštevanju vseh okoliščin zadeve v glavni stvari ter zlasti ob upoštevanju strokovnega znanja in izkušenj prodajalca ali ponudnika, v obravnavanem primeru banke, glede mogočih sprememb menjalnih tečajev in tveganja v zvezi s sklenitvijo posojila v tuji valuti preveriti obstoj morebitnega neravnotežja v smislu navedene določbe.

Stroški

59 Ker je ta postopek za stranke v postopku v glavni stvari ena od stopenj v postopkih pred predložitvenim sodiščem, to odloči o stroških. Stroški za predložitev stališč Sodišču, ki niso stroški omenjenih strank, se ne povrnejo.

Iz teh razlogov je Sodišče (drugi senat) razsodilo:

1. **Člen 4(2) Direktive Sveta 93/13/EGS z dne 5. aprila 1993 o nedovoljenih pogojih v potrošniških pogodbah je treba razlagati tako, da pojem „glavni predmet pogodbe“ v smislu te določbe zajema pogodbeni pogoj, kakršen je ta v postopku v glavni stvari, vsebovan v pogodbi o posojilu, izraženem v tuji valuti, ki ni bil posamično dogovorjen in na podlagi katerega je treba posojilo vrniti v isti tuji valuti, v kateri je bilo sklenjeno, če ta pogoj določa bistveno storitev, ki to pogodbo opredeljuje. Zato če je ta pogoj napisan v jasnem in razumljivem jeziku, ni mogoče šteti, da je nepošten.**

2. **Člen 4(2) Direktive 93/13 je treba razlagati tako, da se z zahtevo, da mora biti pogodbeni pogoj določen v jasnem in razumljivem jeziku, predpostavlja, da morajo pri kreditnih pogodbah finančne ustanove posojilojemalcem posredovati informacije, ki morajo zadostovati za sprejetje poučenih in preudarnih odločitev. Ta zahteva pomeni, da potrošnik pogoj, na podlagi katerega je treba posojilo vrniti v isti tuji valuti, v kateri je bilo sklenjeno, razume tako formalno in slovnično kot tudi glede njegovega dejanskega obsega, tako da je povprečni potrošnik, ki je normalno obveščen, razumno pozoren in preudaren, lahko ne le seznanjen z možnostjo zvišanja ali znižanja vrednosti tuje valute, v kateri je bilo sklenjeno posojilo, temveč tudi zmožen oceniti potencialno znatne ekonomske posledice takega pogoja za njegove finančne obveznosti. V zvezi s tem mora potrebna preverjanja opraviti nacionalno sodišče.**

3. **Člen 3(1) Direktive 93/13 je treba razlagati tako, da je treba presojo nepoštenosti pogodbenega pogoja opraviti glede na trenutek, ko je bila zadevna pogodba sklenjena, pri čemer je treba upoštevati vse okoliščine, ki bi jih prodajalec ali ponudnik lahko poznal v navedenem trenutku in ki bi lahko vplivale na poznejše izvajanje navedene pogodbe. Predložitveno sodišče mora ob upoštevanju vseh okoliščin zadeve v glavni stvari ter zlasti ob upoštevanju strokovnega znanja in izkušenj prodajalca ali ponudnika, v obravnavanem primeru banke, glede mogočih sprememb menjalnih tečajev in tveganja v zvezi s sklenitvijo posojila v tuji valuti preveriti obstoj morebitnega znatnega neravnotežja v smislu navedene določbe.**

Podpisi